

Sterk en zwak bij premier Mark Rutte

'Tien Jaar in het Torentje – premier Mark Rutte' (BOOM Uitgevers)

Wie is de beste naoorlogse minister-president van Nederland?

Een trio premiers vormt in de ogen van burgers de 'top drie' van goede naoorlogse premiers: Ruud Lubbers, Wim Kok en Mark Rutte. Ze hadden alle drie met minstens een crisis te maken. Van deze drie komt Mark Rutte in 2020 als de 'beste' premier uit de bus.

Mark Rutte had twee handicaps. Hij had het niet alleen moeilijker dan Lubbers en Kok omdat hij met meer crises te maken kreeg. Mark Rutte was in tegenstelling tot de andere twee premiers premier van drie kabinetten met een wat wankelende parlementaire basis. Dan moet je kwaliteiten hebben om medestanders te werven. Rutte toonde daarover te beschikken. Hij stelt zich naar bijna iedereen open op en gaat makkelijk in gesprek. Weinigen in politiek Den Haag hebben dan ook een hekel aan hem. Dat blijkt uit het boek **TIEN JAAR IN HET TORENTJE – PREMIER MARK RUTTE** geschreven door Arno Korsten, oud-hoogleraar aan twee universiteiten en voormalig lid van een adviesraad voor regering en parlement.

De auteur zet in het boek de sterke en zwakke punten van premier Mark Rutte in de periode oktober 2010-oktober 2020 op een rij. Hier volgen eerst enige sterke punten.

Sterke punten van de premier

Mark Rutte is vanuit tal van perspectieven in het tijdvak 2010-2020 een goede premier geweest. De partij waarvan hij de lijsttrekker was, kwam drie keer als winnaar uit de bus bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer. Na elke formatie belandde hij dan ook op de premiersplek. Hij kreeg het vertrouwen van het parlement. Rutte bleek een goede dossierkenner, heldere debater en flexibele geest. Meer realist dan ideeënpoliticus.

Wat stelt het premierschap in deze tijd voor? Heeft een premier macht?

Een premier is lange tijd, vanaf pakweg 1946, niet meer geweest dan 'eerste onder gelijken'. De premier heeft in de Nederlandse verhoudingen traditioneel dan ook betrekkelijk weinig macht. Premier Van Agt benadrukte dat graag. Dat is echter geleidelijk veranderd. Een premier als Mark Rutte is tegenwoordig meer dan coördinator van het regeringsbeleid, voorzitter van de ministerraad en het gezicht van de regering naar de samenleving. Hij is de onbetwiste vertegenwoordiger van Nederland in de Europese Unie en aanspreekpunt bij een 'diepe' crisis. Hij voert regie, zeker bij thematieken die meerdere departementen raken en grote 'impact' hebben, zoals bij de MH 17-ramp (neergestort vliegtuig), de stikstofcrisis en de coronapandemie. Ten tijde van crises staat de premier er. Mark Rutte stuurt, controleert en is een heldere en optimistische communicator gebleken die onder wisselende omstandigheden de goede toon vindt. Hij kan bovendien zeer goed met de media omgaan. Dat wordt gewaardeerd.

Maar hij kan het niet alleen. Nederland kent *veel netwerkbesteding*. Dat is een voordeel en een nadeel. Het voordeel is dat er gebaande paden zijn, routines, samenwerkingsverbanden. Een lastig punt daarentegen is: je bent als premier en betrokken minister tijdens een crisis sterk afhankelijk van de medewerking van velen, waaronder andere vakministers en voorzitters van veiligheidsregio's, de GGD's, zorgverzekeraars, ziekenhuizen. Wat stelt centrale regie dan voor? Dat bleek ook bij de bestrijding van de coronapandemie. In zo een omstandigheid is improvisatie gevraagd. Kan een netwerk verrassingen aan? Crises genereren nieuwe agendapunten.

Zichtbaarheid

Mark Rutte is meer dan andere premiers *zichtbaar*. Rutte bleek de voorman tijdens de coronapandemie en trok met zijn twee redes voor de natie en persconferenties ten tijde van de covidpandemie zelfs een miljoenenpubliek. De laatste rede trok zelfs meer dan acht miljoen kijkers. Er wordt naar de premier geluisterd. De premier is bijna wekelijks in het parlement live te volgen als hij het regeringsbeleid verdedigt. Elke week volgt er een persconferentie na de ministerraad en wekelijks is er het tv-gesprek met de minister-president.

De Brussel-factor.

De kwalificatie 'eerste onder de gelijken' is verleden tijd. Het premierschap heeft vooral onder Mark Rutte aan gewicht gewonnen en meer statuur gekregen. Het optreden in de Europese Raad van regeringsleiders droeg daaraan bij. Participatie in die raad geeft uitstraling. Hij blijkt volgens Brusselkenners Nederland goed te vertegenwoordigen. Na een jaar of wat weet de routinier Rutte hoe de hazen lopen.

De premier verstaat zijn vak.

In de binnenlandse politiek toonde Rutte zich vanaf zijn aantreden de immer optimistische, taalgenige man die met een pragmatische instelling bekwaam leiding geeft aan de regeringploeg en meerderheden in het parlement smeedt. Hij stuntelt niet. In parlementaire debatten is hij onovertroffen. Niet voor niets werd hij drie maal aangewezen als beste debater van het jaar. Mark Rutte kan met het bedenken van geitenpaadjes en andere hulpmiddelen behendig meerderheden smeden, toont zich flexibel en open naar iedereen en heeft een hoog teflongehalte. Kritiek glijdt makkelijk van hem af. Hij is een voorbeeldig bestuurder die nooit in opspraak kwam.

Regeren is omgaan met het onverwachte.

Premier Rutte in de periode 2010-2020 premier in de risicomaatschappij. Die vraagt om improvisatievermogen. Tal van onverwachte gebeurtenissen zorgen ervoor dat regeren niet alleen het uitvoeren van een regeerakkoord is, maar ook *reageren* op crises, incidenten en andere verrassingen. Zoals de stikstofcrisis, de crisis bij de belastingdienst (toeslagen voor de kinderopvang), de afhandeling van aardbevingsschade (Groningen), de perikelen bij het onderzoekscentrum bij Justitie, de covid-19 pandemie. Rutte was niet bij elk dreigend echec intensief betrokken, maar vooral bij de MH 17 – ramp en bij de covid 19 - crisis toonde hij zich tot medio december 2020 een capabele crisismanager. De abominabele afhandeling van de aardbevingsschade heeft hij niet weten te voorkomen.

Zwakkere kwaliteiten

Zichtbaar en onzichtbaar.

De premier is een beetje een mengeling van zichtbaarheid naar buiten en een *invisible man* naar binnen. Hij is een actieve leider die vooral informeel duwt en trekt richting bewindslieden. Aan verslaglegging van de inbreng van Algemene Zaken hecht hij niet. Hij munt volgens de commissie die de toeslagenaffaire onderzocht ook niet uit in het vervullen van de actieve informatieplicht richting parlement. Daardoor blijft het gissen wat hij precies wist van dit of dat dossier en of hij zijn verantwoordelijkheid genomen heeft. In kringen van de commissie stelt men openlijk dat de regering het parlementair onderzoek tegengewerkt heeft. Wie controleert wie eigenlijk? Premier Rutte repliceert dat interne ambtelijke notities van individuele ambtenaren niet bestemd zijn voor het parlement. Als alles op straat ligt, valt er niet te werken. Of er een nieuw evenwicht moet komen in de informatieverstrekking naar het parlement? De toekomst zal het uitwijzen.

Heeft de premier meer met bestuur dan met mensen?

Premier Rutte doet alles binnen het bestaande stelsel van de democratische rechtsstaat en daar heeft hij de handen vol aan. Hij doet het maximale wat haalbaar is. Omdat Rutte veel moet overleggen met kabinetsleden en fractieleiders ‘om branden te voorkomen of te blussen’ – zeker ten tijde van het vierpartijkabinet (Rutte III) - en vaak acte de présence geeft in het parlement, wordt hij krachtig *de Haagse cocon ingezogen*. Overleg in het land laat hij aan vakministers over. Dat kan uit het oogpunt van timemanagement bijna niet anders. Maar toch ... Hij zoekt minder het gesprek met burgers, hij loopt niet de zalen af en is geen Boris Johnson die houdt van een spreekstoel in welke zaal dan ook. De sentimenten van burgers met niet afgewikkelde aardbevingsschade had hij te laat in de gaten. Dat gold ook voor de gedupeerden van de belastingtoeslag voor kinderopvang. Dat heeft hij erkend. En denk aan de positie van de boeren.

Geen democratisch vernieuwer.

Zou de premier over nog meer uren in elke week beschikken, dan is Mark Rutte nog steeds geen liefhebber – zijn partij ook niet - van denken in termen van ‘*de wijsheid van de massa*’. Het idee van een burgerforum (Van Reybroeck) zou hij niet uitgevonden hebben. Hij heeft geen voorstellen op zijn naam staan als democratisch vernieuwer. Van een consultatief referendum is hij geen liefhebber. Maar meer doen met voorkeurstemmen van kiezers acht hij verdedigbaar.

Rutte is meer procesmanager dan ideeënpoliticus

Nieuwe concepten vind je bij premier Rutte niet, maar evenmin bij al die andere premiers sinds Den Uyl. Mark Rutte is meer realist dan ideeënpoliticus. Daarin onderscheidt hij zich nauwelijks van anderen. Den Haag kent geen politici met bijzondere ideeën. Wie iets bijzonders wil, komt daar pas mee als hij niet meer deel uitmaakt van een kabinet (b.v. Van Agt met Palestina).

De realist Rutte weet dat *over ideologie geen compromissen te sluiten zijn, maar over maatregelen wel*. De pragmaticus Rutte kiest voor maatregelen en die gaan altijd gepaard met keuze voor bepaalde waarden. Rutte is dus zeker een *waardengedreven bestuurder* maar geen visionaire premier of moreel leider. Lubbers en Kok waren dat evenmin. Hij kan ‘voor meer visie naar de opticien’, maar nodig is dat niet echt omdat visie vaak strijd oplevert en compromisvorming belemmert. En Nederland heeft veel netwerkbestuur waarbij anderen ook meekijken.

‘We kijken naar alles’.

Een zwakte van de premier is dat vrijwel alles bespreekbaar is. Dat heeft een voordeel, zeker in crisistijd. En het maakt verklaarbaar waarom hij kabinetten van verschillende samenstelling kon leiden. Het nadeel is dat belangrijke zaken koehandel worden.

Conclusie

Het premierschap heeft onder Rutte aan statuur gewonnen maar hij kon in zijn eentje niet alle crises verhinderen. Dat is begrijpelijk in een maatschappij die een risicomaatschappij is geworden. Incidenten en andere verrassingen vragen meer en meer om improviseren. Besturen is niet alleen regeren, maar ook reageren, zowel in Nederland als in Europees verband. Dat relativeert regeerakkoorden. Regeren is minder dan vroeger een lijstje afwerken. Rutte past uitstekend bij dit decennium van veel kleine politieke partijen waaruit toch werkbare meerderheden moeten komen om het land te besturen. Een concurrent bevindt zich nog niet op gezichtsafstand. Maar wat het decennium 2020-2030 brengt, is afwachten.

Uitgever: Het boek is uitgegeven door BOOM. Prijs €25.00. ISBN 978-94-6236-180-5. Verkrijgbaar via www.boombestuurskunde en bol.com en de erkende boekhandel. De auteur is bereikbaar via e-mail: afa.korsten@planet.nl.